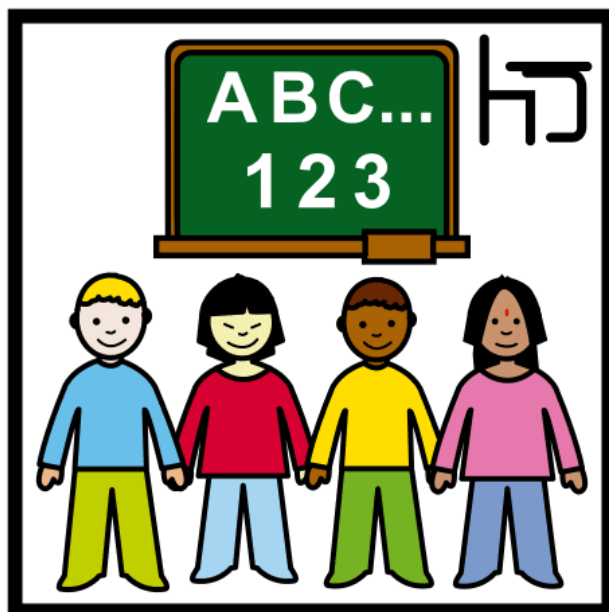

Esi- ja perusopetuksen sekä lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Hyväksytty elinvoimalautakunnassa 22.3.2022

Pello

Sisällys

Esi- ja perusopetuksen sekä lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma	0
Sisällys	1
1 Johdanto	2
1.1 Tasa-arvolaki velvoittaa suunnitteluun	2
1.2 Yhdenvertaisuus laajentaa tasa-arvon käsitettä	3
2 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kouluissa ja opetuksessa	3
2.1 Tasa-arvon edistäminen perusopetuksessa	3
2.1.1 Sukupuolitietoisuus opetuksessa	4
2.1.2 Tasa-arvoa edistävä oppimateriaali	4
2.1.3 Sukupuolitietoinen ohjaus	5
2.2 Kaikki syrjintä on kiellettyä	5
2.3 Rasismi ja antirasismi	6
3 Tasa-arvon edistäminen ja syrjinnän ehkäisy	7
3.1 Esiopetus	7
3.2 Alkuopetus	7
3.3 Perusopetuksen vuosiluokat 3 - 6	8
3.4 Perusopetuksen vuosiluokat 7 - 9 ja lukio	8
4 Opintosuoritusten arviointi	9
5 Tavoitteet ja aikataulu	10
6 Vastuuhenkilöt, koulutus ja tiedotus	10
7 Arviointi	11
Materiaalit	11

1 Johdanto

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta edellyttää kouluja laatimaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman. Laki velvoittaa kouluja tekemään suunnitelman tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa koulussa ei saa esiintyä syrjintää sukupuolen tai muun syyn, kuten alkuperän, ihonvärin, iän, kielen, vakaumuksen, uskonnon, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Tasa-arvolain mukaan sukupuolten tasa-arvoa tulee edistää kaikessa opetuksessa ja koulutuksessa. Perusopetuslain osalta velvoite koskee esiopetusta, oppivelvollisten perusopetusta, lisäopetusta ja maahanmuuttajille järjestettävää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Tämän voidaan katsoa koskevan myös toisen asteen koulutusta oppivelvollisuusiän nousun myötä. Kaikkien näiden koulutusmuotojen opetussuunnitelmien perusteet korostavat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisäämisen merkitystä.

1.1 Tasa-arvolaki velvoittaa suunnitteluun

Suomi on monin tavoin sitoutunut edistämään tasa-arvoa. Tähän velvoittavat perustuslakimme ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset. Tasa-arvotyöllä edistämme sitä, että kaikkien ihmisten osaaminen tulee ihmisten itsensä ja yhteiskunnan käyttöön.

Sukupuolittuneisuuden ja segregaaation vähentäminen ja purkaminen ovat perusopetuksen tasa-arvotyön keskeinen pyrkimys. Tasa-arvon vaatimus saa vielä syvällisemmän ja moniulotteisemman sisällön, kun tasa-arvotyön lähtökohdaksi hyväksytään myös sukupuolen moninaisuus.

Tasa-arvo tarkoittaa samanarvoisuutta. Tasa-arvolain päämäärä on estää kaikki syrjintä ja edistää tasa-arvoa. Erityisesti laissa korostetaan eri sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa tavoitetta parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 §

Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 6 §

Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa.

1.2 Yhdenvertaisuus laajentaa tasa-arvon käsitettä

Kun tasa-arvon käsite viittaa arkikielessä useimmin sukupuolten väliseen tasa-arvoon, yhdenvertaisuus laajentaa tasa-arvon käsitettä. Yhdenvertaisuus tarkoittaa kaikkien kansalaisten tasa-arvoista kohtelua, kaikkien yhdenvertaisuutta lain edessä ja sitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Yhdenvertaisuuslain mukaan koulutuksen järjestäjän on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan, ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi ja huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Yhdenvertaisuussuunnittelun päämäärä on syrjinnän tunnistaminen, siihen puuttuminen, toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi, yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttaminen ja osallisuuden lisääminen.

2 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kouluissa ja opetuksessa

Tasa-arvon vastakohta on eriarvoisuus ja eriarvoinen kohtelu voi olla syrjintää. Syrjintää on se, kun henkilöä tai ryhmää kohdellaan eri tavoin kuin muita jonkin ominaisuuden perusteella.

Epätasa-arvoinen kohtelu ja syrjintä voivat olla tahallista tai tahatonta. Ne voivat olla suunnitelmallista ja harkittua tai ne voivat johtua tavoista tai käytännöistä, joihin ei ole kiinnitetty huomiota. On esimerkiksi totuttu puhumaan tai toimimaan tavoilla, jotka loukkaavat, vähättelevät tai sulkevat pois toisia. Monenlaiset käytännöt ja rakenteet voivat ylläpitää ja tuottaa eriarvoisuutta. Siksi koulun kaikkia käytäntöjä, toimintatapoja ja oppiaineistoja on arvioitava tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta.

2.1 Tasa-arvon edistäminen perusopetuksessa

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 on sitouduttu tasa-arvon edistämiseen monesta näkökulmasta:

- Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan.
- Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.
- Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti kaikkia oppilaita opinnoissa. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan omat oppimispolkunsu ilman sukupuoleen, ihonväriin tai kulttuuristaan sidottuja malleja tai odotuksia.
- Perusopetus lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen ja kulttuurien moninaisuudesta.
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita.
- Opetuksen tulee olla sukupuoli- ja kulttuuritietoista.
- Jokainen oppiaine edistää sukupuolten tasa-arvoa omalla tavallaan.
- Työtapojen, oppimisympäristöjen ja yhteistyökumppaneiden valinnassa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

2.1.1 Sukupuolitietoisuus opetuksessa

Oppilaan sukupuoli vaikuttaa helposti siihen, miten häntä kasvatetaan ja millaisia kuvia ja malleja sukupuolesta hänelle tarjotaan. Opettajien tulee tiedostaa stereotyyppiset sukupuolikäsitykset, jotka ilmenevät asenteissa, käyttäytymisessä sekä siinä, miten oppilas kohdataan yksilönä.

Sukupuolitietoisuus on hyvän opetuksen tunnuspiirre. Sukupuolitietoinen opetus perustuu herkkyydelle tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus jokaisessa oppijassa. Sukupuolitietoisessa opetuksessa tunnistetaan sukupuolittavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita ja puretaan niitä. Sukupuolitietoinen opetus rakentaa johdonmukaisesti sukupuolten tasa-arvoa.

2.1.2 Tasa-arvoa edistävä oppimateriaali

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet velvoittavat tasa-arvoa edistävien oppimateriaalien valintaan. Kouluissa oppimateriaalien tapaan rakentaa sukupuolta tulee suhtautua kriittisesti, sillä edelleen julkaistaan oppikirjoja ja muita materiaaleja, jotka jossain määrin toistavat yhteiskunnassa vallitsevia stereotypioita ja täten ylläpitävät sukupuoleen perustuvaa segregatiota.

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä tai etnisiä vähemmistöjä ei ole esillä oppimateriaaleissa muutamia yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Tällöin vähemmistöt jäävät ulkopuolisiksi, ”toisiksi”, eivätkä rakennu olennaiseksi osaksi ihmiskuvan moninaisuutta. Oppimateriaalien kuvituksissa, tarinoissa ja esimerkeissä olisi tärkeää tuoda esiin ihmisten ja perheiden moninaisuutta.

2.1.3 Sukupuolitietoinen ohjaus

Jokainen opettaja ohjaa oman opetuksensa yhteydessä - tietoisesti tai tiedostamattaan - oppilaita valintoihin, ammatteihin ja tulevaisuuteen. Sukupuolitietoisesta ohjauksen keskeinen päämäärä, oppilaan toimijuuden ja toimintakyvyn vahvistuminen, merkitsee hänen kykyään tehdä mielekkäitä oppiaine- ja muita valintoja ja merkityksellisiä suunnitelmia, jolloin sukupuoli ei asetu tiedostamattomaksi rajoitteeksi tai esteeksi. Sukupuolitietoisessa ohjauksessa oppilaita tuetaan ja rohkaistaan - joskus myös haastetaan - luokka- ja ryhmämuotoisen ohjauksen menetelmin tarkastelemaan työelämää, elinkeinorakennetta sekä ammattialoja monipuolisesti ja kriittisesti. Sukupuolten välinen eriarvoisuus on nostettava näkyviin, jotta tasa-arvoisuutta voidaan lisätä.

2.2 Kaikki syrjintä on kiellettyä

Tasa-arvolaissa mainitut syrjintäperusteet ovat sukupuoli ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen. Sen mukaan syrjintää ovat välitön syrjintä, välillinen syrjintä sekä seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä. Tasa-arvolaki 7 §

Yhdenvertaisuuslaissa mainitut syrjintäperusteet ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja muu henkilöön liittyvä syy. Yhdenvertaisuuslaki 8 §

Perustuslaissa syrjintä on kielletty kaikilla henkilöön liittyvillä perusteilla. Perustuslaki 6 §

Välitöntä syrjintää on yksilön tai ryhmän kohteleminen eri tavoin kuin muita ilman hyväksyttävää perustetta. Häirintä ja epäasiallinen kohtelu ovat syrjintää. Ohje tai käsky syrjiä on syrjintää. Välillistä eli epäsuoraa syrjintää on näennäisesti puolueeton käytäntö, tieto tai toimintatapa, joka asettaa toisen tai toiset muita heikompaan asemaan. Piilosyrjintää ovat vähättely, poissulkeminen, tuen puute ja sivuuttaminen. Rakenteellista syrjintää on ajattelu, ettei syrjiviä käytäntöjä voi muuttaa. Esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista niin, että jokainen voi ominaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

2.3 Rasismi ja antirasismi

Rasismi on sitä, että tiettyä ihmisryhmää pidetään alempiarvoisempana kuin muita . Tähän liittyy uskomus siitä, että ihmisryhmät ovat erilaisia ja näiden erojen perusteella ihmisten erilainen kohtelu on oikeutettua.

- Rasismiin liittyy valta-asema ja rasismi tuottaa valta- ja alistussuhteita ihmisten välille .
- Käytännössä rasismi ilmenee monilla eri tavoilla: oletuksina, ajattelutapoina, arkisina tekoina ja sanoina, mutta myös rakenteellisena rasismina esimerkiksi lainsäädännössä, yhteiskunnan instituutioissa ja käytännöissä .
- Rodullistaminen on prosessi, jossa ihmisiin liitetään oletuksia, stereotypioita ja ennakkoluuloja heidän ominaisuuksiensa, kuten ihonvärin perusteella .
- Miten rasismi pysyy yllä? Yhdenvertaisuusvaltuutettu sanoo: ”Rasismi on systeemi, jossa politiikka, institutionaaliset käytännöt, kulttuuri ja muut normit ylläpitävät rodullistettuja yhteiskunnallisia valta-asetelmia. Se on osa sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia järjestelmiä, joissa kaikki ovat osana . ”

Koska kaikki yhteiskunnan jäsenet ovat osallisina tässä, myös rasismin vastainen toiminta on meidän kaikkien yhteinen velvollisuus.

Antirasismi on aktiivista toimintaa, jolla pyritään vähentämään ja vastustamaan rasismia yhteiskunnassa. Antirasistiseen toimintaan liittyy myös rasismin tunnistaminen ja tietoisuuden lisääminen rasismin ilmenemismuodoista. Lähtökohta on se, että emme vielä elä oikeudenmukaisessa tai rasismista vapaassa yhteiskunnassa .

Pellon koulujen henkilöstö sitoutuu antirasistiseen toimintaan työssään.

Miten henkilöstö voi vaikuttaa oppilaiden rasismikokemuksien vähentämiseen?

- Oppilaitosten turvallisen tilan luominen on lähtökohta sille, että oppilaat tuntevat inklusiota eli osallisuutta kaikille yhteiseen ja yhdenvertaiseen kouluun sekä koulutusjärjestemään.
- Viestintää voi käyttää monipuolisesti, lisäämällä kuvastoon monimuotoisia henkilöitä.
- Jos oppilas kokee itsensä tasavertaiseksi luokassa, se lisää huomattavasti hänen turvallisuudentunnettaan sekä antaa itsevarmuutta.
- Ympäristön tasavertaisuuden edistäminen pitäisi olla jatkuva, normaali prosessi.
- On tärkeää, että lapsen/nuoren kanssa työskentelevä aikuinen tai opettaja tiedostaa oman roolinsa ja osaa olla turvallinen aikuinen.
- Rasistiseen häirintään pitää suhtautua yhtä vakavasti kuin mihin tahansa muuhunkin häirintään.
- Lapsi tai nuori voi kertoa kenelle tahansa henkilöstön jäsenelle avoimesti, jos kohtaa rasismia koulussa. On tärkeää, että rasismi tunnistetaan heti ja tiedon vastaanottanut henkilö puuttuu asiaan välittömästi.

3 Tasa-arvon edistäminen ja syrjinnän ehkäisy

Pellossa esi- ja perusopetuksessa sekä lukiossa sitoudutaan edistämään tasa-arvoa ja ehkäisemään syrjintää ja rasismia eri vuosiluokilla lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. Oppilaita tuetaan opetuksen ja ohjauksen avulla niin, että he voivat tehdä oppiaine-, koulutus- ja uravalintoja yksilöllisten ominaisuuksiensa, vahvuuksiensa ja motivaatiotekijöidensä – ei sukupuolensa, ihonvärinsä tai kulttuurisen taustansa – perusteella. Ensimmäinen tavoite ja toimenpide on puhua enemmän tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Tarvitaan luontevaa, avointa keskustelua tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sekä niiden pohtimista yhteisesti.

Koulun kaikkia käytäntöjä, toimintatapoja ja oppiaineistoja arvioidaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy kiusaamista, seksuaalista häirintää, sukupuoleen perustuvaa häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Edistävätkö tavat, käytännöt ja aineistot samanarvoisuuden toteutumista vai estävätkö ne sitä?

3.1 Esiopetus

Esiopetuksen tavoite on antaa lapselle mahdollisuus kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta, ihonväristä tai kulttuuritaustasta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvotyössä pienten lasten kanssa pyritään ottamaan huomioon arjen pienet hetket, tokaisut ja eleet, joihin voi sisältyä epätasa-arvoisia, rasistisia tai sukupuolittavia elementtejä. Oppimisen alkumetreillä vanhempien osallistaminen tasa-arvoa edistävään ja moninaisuutta kunnioittavaan kasvatukseen on erityisen tärkeää.

Kysymyksiä, joita opettajien kannattaa pohtia:

- Miten tuetaan sukupuolten välisiä ystävyyssuhteita?
- Haluaisivatko tytöt leikkiä merirosvoa ja pojat prinsessaa?
- Miten toimia tilanteessa, jossa lapsi ilmaisee sukupuoltaan epätyypillisesti?
- Miten keskustelen oppilaiden kanssa eri ihonväreistä ja kulttuuritaustoista ohjaten heitä antirasistiseen toimintaan?
- Muistanhan vastata avoimesti ja suoraan, kun lapsi huomaa ympäristössään jonkun erinäköisen ihmisen kuin itse ja kyselee, miksi näin on?
- Miten juhlistaa ihmisten eroja ja erilaisuutta koulussa?
- Miten kannustan lasta erilaisuuden arvostamiseen ja ystävällisyyteen?

3.2 Alkuopetus

Vuosiluokat 1 ja 2 ovat koululaiseksi kasvamisen aikaa, jolloin oppilas rakentaa identiteettiään oppijana ja kouluyhteisön jäsenenä. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaan rakentaessa omaa sukupuoli-identiteettiään ymmärtävä ja moninaisuuteen myönteisesti suhtautuva opettaja on avainasemassa. Oppilaita opetetaan tunnistamaan sukupuoleen liittyviä odotuksia ja luuloja ja heitä autetaan ymmärtämään, että heidän ei tarvitse rajoittaa omaa toimintaansa niiden mukaan.

Kysymyksiä, joita opettajien kannattaa pohtia:

- Onko tilanteita, joissa ryhmäjako sukupuolen perusteella on ehdottoman tarpeen?
- Miten kannustetaan oppilaita itsenäisiin ja rohkeisiin valintoihin?
- Kasvaako kaikista tytöistä naisia ja pojista miehiä?
- Miten keskustelen oppilaiden kanssa eri ihonväreistä ja kulttuuritaustoista ohjaten heitä antirasistiseen toimintaan?
- Muistanhan vastata avoimesti ja suoraan, kun lapsi huomaa ympäristössään jonkun erinäköisen ihmisen kuin itse ja kyselee, miksi näin on?
- Miten juhlistetaan ihmisten eroja ja erilaisuutta koulussa?
- Miten kannustan lasta erilaisuuden arvostamiseen ja ystävällisyyteen?

3.3 Perusopetuksen vuosiluokat 3 - 6

Vuosiluokat 3 - 6 ovat otollista aikaa vahvistaa oppilaan tasa-arvo-osaamista. Oppilaan tulee saada kokea olevansa osa sukupuolten tasa-arvoa edistävää yhteisöä. Tätä tuetaan ottamalla esiin epätasa-arvon kokemuksia ja tekemällä niiden pohjalta muutoksia toimintatapoihin. Oppilaat oppivat arvioimaan, kohdellaanko tyttöjä ja poikia yhdenvertaisesti. Oppilaan tulisi myös pystyä pohtimaan ja arvioimaan omaa toimintaansa sekä tarvittaessa muuttamaan sitä. Opettaja puuttuu oppilaiden keskinäiseen epätasa-arvoiseen käyttäytymiseen. Sukupuolittunutta kiusaamista ja häirintää voidaan ennaltaehkäistä opettelemalla tunnistamaan sitä omassa ja toisten käyttäytymisessä sekä opettelemalla vastustamaan vertaispainetta.

Kysymyksiä, joita opettajien kannattaa pohtia:

- Sisältävätkö opetusmenetelmät tasa-arvoa edistävää materiaalia?
- Saako eri sukupuolet yhtä paljon tilaa opetustilanteissa?
- Miten tuen oppilasta, joka ei identifioitu vain yhteen sukupuoleen?
- Miten keskustelen oppilaiden kanssa eri ihonväreistä ja kulttuuritaustoista ohjaten heitä antirasistiseen toimintaan?
- Miten puutun rasistisiin kommentteihin?
- Miten tuen oppilasta, joka kokee olevansa erilainen?
- Miten kannustan lasta erilaisuuden arvostamiseen ja ystävällisyyteen?

3.4 Perusopetuksen vuosiluokat 7 - 9 ja lukio

Jokainen opettaja ohjaa oppilaita tasa-arvoon omassa oppiaineessaan ja kouluyhteisön kaikessa toiminnassa. Useimmilla oppilailla on jo käsitys sukupuoli-identiteetistään, mutta se voi vielä muuttua. Perinteiset stereotypiat rajoittavat sukupuolen ilmaisua. Oppilaiden tulisi osata tunnistaa sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä ja tietää, ettei se ole kohteen syytä, ja että tilanteeseen voi saada apua. Segregaation tietoinen vähentämien ja perinteisten sukupuolirajojen ylittämisen tukeminen opiskelu- ja ammattivalinnoissa on erityisen tärkeää. Kulttuuritaustan tai ihonvärin ei myöskään tule rajata pois mitään opiskelu- ja ammattivalintoja, vaan kaikkia rohkaistaan omien vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden mukaisiin tulevaisuuden suunnitelmiin.

Kysymyksiä, joita opettajien kannattaa pohtia:

- Mitä erityistä sukupuoli- ja tasa-arvoisuustietoisuus tarkoittaa omassa oppiaineessani?
- Miten voi rohkaista oppilaita tekemään epätyypillinen koulutusalan tai ammatin valinta?
- Kasvaako oppilaistani tasa-arvotoimijoita?
- Miten keskustelen oppilaiden kanssa eri ihonväreistä ja kulttuuritaustoista ohjaten heitä antirasistiseen toimintaan?
- Miten puutun rasistisiin kommentteihin?
- Miten tuen oppilasta, joka kokee olevansa erilainen?

On tärkeää puuttua eriarvoiseen kohteluun välittömästi, nimetä se ja saattaa kaikkien tietoon kenelle kertoa, jos tulee kohdelluksi tasa-arvon tai yhdenvertaisuuden vastaisesti. Opettajan, rehtorin ja esimiehen tehtävä on lopettaa eriarvoinen kohtelu. Epäasialliseen kielenkäyttöön ja käyttäytymiseen puututaan. Pellon kouluilla on käytössä kiusaamisen selvittämisen malli, jonka mukaan mahdollisissa kiusaamis- ja häirintätilanteissa toimitaan.

- Häirintä ja rasismi luovat kiusallisen, leimaavan, halventavan, nöyryyttävän tai uhkaavan ilmapiirin. Häirintä voi olla sanallista, sanatonta tai fyysistä. Se loukkaa yksityisyyttä tai koskemattomuutta.
- Älä hyväksy häirintää äläkä rasismia. Jos huomaat tai koet häirintää tai rasismia, osoita ettet hyväksy sitä. Älä ole hiljaa tilanteessa, jossa sinuun tai johonkin toiseen kohdistuu häirintää tai rasismia. Jos häirintä ja rasismi ei lopu heti, kerro opettajalle tai esimiehelle. Jos he eivät toimi, kerro toiselle opettajalle tai toiselle esimiehelle. Älä jää pohtimaan asiaa yksin.

Kiusaaminen ja häirintä ovat usein ryhmäilmiöitä. Vaikeneminen voi osoittaa hyväksymistä, välinpitämättömyyttä ja alistumista. Oppilaita kannustetaan kertomaan aikuiselle, mikäli havaitsee ryhmässä tapahtuvaa syrjintää. Osoita että välität.

4 Opintosuoritusten arviointi

Arviointi perustuu opetussuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteet ja arviointiperusteet kerrotaan oppilaille. Oppilaan ikä huomioiden oppilasta ohjataan asettamaan itse tavoitteita omalle oppimiselleen. Arvioinnissa ei verrata oppilaiden suorituksia toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin tulee olla oppimista ohjaavaa. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä ja opettajan on annettava oppilaalle jatkuvaa palautetta hänen edistymisestään. Oppilaalle on annettava mahdollisuus osoittaa osaamistaan erilaisilla tavoilla. Käyttäytyminen arvioidaan erikseen, eikä oppilaan käytös vaikuta yksittäisestä oppiaineesta saatavaan arvosanaan. Oppilaalla on oikeus saada opettajalta tietoa, kuinka arviointiperusteita on sovellettu hänen oppimisensa arvioinnissa.

5 Tavoitteet ja aikataulu

Tämän tasa-arvosuunnitelman tavoitteet ja toimintamuodot koskevat esiopetusta, kaikkia perusopetuksen vuosiluokkia ja lukiota. Sekä esi- ja perusopetus että lukio määrittelevät ja kirjaavat oman koulunsa toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman vuosittaiset tavoitteet, aikataulun sekä vastuuhenkilöt lukuvuosisuunnitelmaan.

Näihin toimiin ja tavoitteisiin voivat sisältyä tasa-arvotilanteen kartoitus eri menetelmillä, tasa-arvon edistäminen eri oppiaineissa ja esim. TET-jaksoilla, toimintakulttuurin kehittämiseen tähtäävät toiminnot ja tavoitteet, tasa-arvopäivän viettäminen (Minna Canthin päivä 19.3.) tai tasa-arvoon keskittyvän monialaisen oppimisprojektin toteuttaminen. Oppilaat ja huoltajat pyritään osallistamaan vuosittaiseen suunnitteluun, yhteisten tavoitteiden asetteluun ja tasa-arvotyöhön.

6 Vastuuhenkilöt, koulutus ja tiedotus

Koulussa toimii kehittämissuunnitelma, joka tekee suunnitelmia ja ehdotuksia myös tasa-arvosuunnitelman toteuttamisesta opettajakunnalle ja oppilaskunnalle. Myös oppilaskunnalta voidaan kerätä ideoita ja ehdotuksia. Sovitut toiminnot kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan ja niiden toteutumista seurataan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seurannan yhteydessä. Hyvän kasvun polun kyselyissä seurataan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista koulussa. Kysely tehdään vuosittain. Esi- ja perusopetuksen sekä lukion opettajat arvioivat itse ja ryhmissä tasa-arvosuunnitelman toteutumista omassa koulussaan tai työpisteessään. Esi- ja perusopetuksessa sekä lukiossa tarvitaan luotettavaa ja ajantasaista tietoa tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta seudullisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti. Tieto lisää tasa-arvoa ja tietämättömyys ylläpitää eriarvoisuutta. Koulun henkilöstön jäsenet osallistuvat tarvittaessa koulutuksiin ja verkostoituvat ylläpitääkseen tietojaan ja osaamistaan sekä vaihtaakseen hyviä käytäntöjä ja ideoita. Rehtori tiedottaa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvistä ajankohtaisista asioista.

7 Arviointi

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittymistä sekä siihen liittyviä toimenpiteitä Pellon kouluissa arvioidaan vuosittain henkilöstön ja opiskeluhuollon kokouksissa. Myös opettajat arvioivat oman opetuksensa ja koulun toimintakulttuurin kehittymistä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Tätä suunnitelmaa arvioidaan vähintään vuoden välein ja päivitetään sekä kehitetään edelleen aina tarvittaessa.

Materiaalit

Tasa-arvotyö on taitolaji – Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa - Opetushallituksen julkaisu 2015

http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji.pdf

Tasa-arvolaki

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Yhdenvertaisuuslaki

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Lapsen oikeuksien sopimus (YK)

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa (Maailman terveysjärjestö WHO)

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246>

Rasismin vastainen opas

https://www.familiary.fi/uploads/7/1/8/2/71825877/rasisminvastainen_opas_nettiin.pdf

Kuvat: Papunet.net